

Proračunska transparentnost županija, gradova i općina: studeni 2017. - ožujak 2018.

Ott, Katarina; Bronić, Mihaela; Petrušić, Miroslav; Stanić, Branko

Source / Izvornik: **Newsletter : povremeno glasilo Instituta za javne financije, 2018, 20, 1 - 13**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

<https://doi.org/10.3326/nlh.2018.115>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:242:214467>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-12**

Repository / Repozitorij:

[Institute of Public Finance Repository](#)

Proračunska transparentnost županija, gradova i općina: studeni 2017. – ožujak 2018.¹

KATARINA OTT, MIHAELA BRONIĆ, MIROSLAV PETRUŠIĆ, BRANKO STANIĆ

Prosječna proračunska transparentnost – mjerena brojem proračunskih dokumenata objavljenih na službenim mrežnim stranicama svih županija, gradova i općina – od mogućih 5 iznosi 3,52. Sve vrste lokalnih jedinica iz godine u godinu objavljuju sve više proračunskih dokumenata, pa ovogodišnji prosjek županija iznosi 4,9, gradova 4 i općina 3,3. Po prvi put nema grada bez objavljenog bar jednog proračunskog dokumenta, ni općine bez službene mrežne stranice. Ipak, usprkos sve boljim prosjecima i dalje su prisutne prevelike razlike, posebice među općinama, a brojni će gradovi i veliki dio općina morati još puno truda uložiti da zadovolje zakonske obveze i preporuke Ministarstva financija. Premda sama objava proračunskih dokumenata ne znači apsolutnu transparentnost, valja je i propisivati i poticati jer predstavlja početak puta ka višim razinama transparentnosti, neophodnim za participaciju građana u proračunskom procesu. Podrobniji rezultati za sve županije, gradove i općine slijede u tekstu, a dostupni su i na interaktivnoj karti i u Excel tabeli.

Institut za javne financije (IJF) iz godine u godinu analizira proračunsku transparentnost hrvatskih županija, gradova i općina, a u ovom se radu prikazuju rezultati najnovije analize provedene od početka studenog 2017. do kraja ožujka 2018.²

Proračunska transparentnost podrazumijeva uvid u potpune, točne, pravovremene i razumljive informacije o proračunu. Uz transparentno obznanjene proračune, građani mogu vlastitim angažmanom utjecati na efikasnost prikupljanja javnih sredstava i ponude javnih dobara i usluga, na povećanje odgovornosti Vlade i vlasti lokalnih jedinica³, pa time i na smanjenje mogućih koruptivnih radnji.

¹ Ovaj rad proizlazi iz projekta koji financira Hrvatska zaklada za znanost – HRZZ (IP-2014-09-3008). Rad doktoranda Branka Stanića također financira HRZZ. Mišljenja, nalazi, zaključci i preporuke odnose se na autore i ne odražavaju nužno stajalište HRZZ-a. Autori zahvaljuju Mariji Višić na pomoći u prikupljanju podataka.

² Rezultati prethodnih istraživanja objavljeni su u člancima Ott, Bronić i Petrušić (2013; 2014; 2015), te Ott, Bronić, Petrušić i Stanić (2016; 2017).

³ Bez obzira na službeno razlikovanje jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, pojam "lokalne jedinice" u ovome tekstu podrazumijeva svih 20 županija, 128 gradova i 428 općina.

Za potrebe ovog istraživanja, proračunska transparentnost mjeri se brojem ključnih proračunskih dokumenata *objavljenih na službenim mrežnim stranicama* hrvatskih lokalnih jedinica, a to su u ovom ciklusu:

- godišnje izvršenje proračuna za 2016.;
- polugodišnje izvršenje proračuna za 2017.;
- prijedlog proračuna za 2018.;
- izglasani proračun za 2018.;
- proračunski vodič za građane za 2018.⁴

Cilj je istraživanja utvrditi količinu proračunskih dokumenata objavljenih na službenim mrežnim stranicama lokalnih jedinica, bez detaljnije analize njihova sadržaja. Naravno, objava pet proračunskih dokumenata na mrežnim stranicama lokalnih jedinica ne znači ni da su jedinice apsolutno proračunski transparentne, ni da su njihove vlasti apsolutno proračunski odgovorne. No, objava dokumenata je potvrda da se lokalne jedinice barem pridržavaju Zakona o proračunu, Zakona o pravu na pristup informacijama i preporuka Ministarstva financija. Ona je i prvi korak prema potpunijoj proračunskoj transparentnosti kao neophodnom predujetu za participaciju građana u odlučivanju o prikupljanju i potrošnji lokalnih sredstava i u kontroli odgovornosti vlasti lokalnih jedinica.

Mjerena brojem objavljenih dokumenata, prosječna se transparentnost proračuna lokalnih jedinica iz godine u godinu poboljšava, pa se u četiri posljednja ciklusa gotovo udvostručila s prosječnih 1,8 na 3,52 objavljena dokumenta. Po prvi put nema ni jednog grada bez objavljenog barem jednog proračunskog dokumenta i ni jedne općine bez službene mrežne stranice, no i dalje je popriličan broj netransparentnih lokalnih jedinica. Čak 25 općina nije objavilo niti jedan, a još 41 općina i dva grada (Trilj i Vrgorac) objavili su samo po jedan proračunski dokument (tabela D1). A još uvijek se 193 lokalne jedinice (26 gradova i 167 općina) čak ni ne pridržavaju zakona, tj. ne objavljuju sva tri dokumenta koja su po zakonu obvezne objavljivati, a dodatnih 366 ih se ne pridržava uputa Ministarstva financija o objavi oba dodatna dokumenta.

Po prosjeku svih lokalnih jedinica na svome području, najtransparentnije su Primorsko-goranska, Koprivničko-križevačka i Karlovačka županija, dok su najmanje transparentne Splitsko-dalmatinska, Osječko-baranjska, Vukovarsko-srijemska i Zadarska županija. Gledano prosječno, po vrstama lokalnih jedinica, županije bi mogle dobiti ocjenu odličan (4,9), gradovi vrlo dobar (4), a općine dobar (3,3). Naravno, riječ je o prosjecima, no posebice su među općinama razlike drastične – od nule do petice. Također, velike su razlike i u izvrsnosti, pa tako svih pet dokumenata objavljuje čak 85% županija, 42% gradova i tek 25% općina.

Ukoliko se uspoređi ovaj i prethodni ciklus istraživanja, 44% svih jedinica objavilo je jednaki broj, a 16% čak i manji broj dokumenata (uglavnom po jedan ili dva dokumenta manje, a samo je općina Motovun objavila čak tri dokumenta manje nego u prethodnom ciklusu).

Ohrabruje što je 16% lokalnih jedinica zadržalo najvišu razinu transparentnosti i što ih je gotovo 40% objavilo više dokumenata nego u prethodnom ciklusu. Općine Dugopolje, Posedarje, Rugvica i Svetvinčenat su čak s nule skočile na peticu, a Dugi Rat, Dvor, Kraljevec na Sutli, Lovinac i Šolta s nule na četvorku. Valja istaknuti i gradove Pleternicu i Vodnjan, te općinu Vela Luka koji su s jedinice skočili na peticu. I još jedna dobra vijest – konačno, po prvi put, nema ni jednog grada koji nije objavio ni jedan proračunski dokument.

No, pomaci su još upečatljiviji ukoliko se ovi rezultati iz 2018. usporede s onima iz 2015. Dok je tada svih pet dokumenata objavila tek jedna općina (Viškovo), pet županija i petnaest gradova, ove je godine sve

⁴ Od 6. studenog do 22. prosinca 2017. istraživali smo jesu li objavljena godišnja izvršenja proračuna za 2016. i polugodišnja za 2017., a od 5. veljače do 27. ožujka 2018. jesu li objavljeni prijedlozi proračuna, izglasani proračuni i proračunski vodiči za građane za 2018. Sve smo lokalne jedinice prije toga – 4. listopada 2017. – e-mailom obavijestili kada ćemo i na koji način pregledavati njihove mrežne stranice.

dokumente objavilo čak 107 općina, 17 županija i 54 grada. Bez ijednog objavljenog dokumenta bilo je 2015. čak 18 gradova i 148 općina, a danas je u toj kategoriji još "samo" 25 općina.

U nastavku se objašnjavaju osnovna pravila istraživanja, rezultati analize po vrstama lokalnih jedinica i prema vrsti objavljenih dokumenata, trendovi transparentnosti i dostupnost pojedinih dokumenata. Nudi se i usporedba transparentnosti s brojem stanovnika i proračunskim prihodima lokalnih jedinica te kvaliteta informiranja građana o proračunima, a tekst završava zaključcima i preporukama.

Prema **Zakonu o pravu na pristup informacijama** (čl. 10.), tijela javne vlasti obvezna su na mrežnim stranicama na lako pretraživ način i u strojno čitljivom obliku, između ostaloga, objavljivati i godišnje planove, izvješća o radu, financijska izvješća i druge odgovarajuće dokumente koji se odnose na područje njihova rada, te podatke o izvoru financiranja, proračun, financijski plan ili drugi odgovarajući dokument kojim se utvrđuju njihovi prihodi i rashodi, kao i podatke i izvješća o izvršenju proračuna, financijskog plana ili drugog odgovarajućeg dokumenta.

Kako bi se zadovoljilo načelo transparentnosti, **Zakon o proračunu** (čl. 12.) propisuje da lokalne jedinice moraju u službenom glasilu objaviti: proračun i projekcije proračuna, odluku o privremenom financiranju, izmjene i dopune proračuna te opći i posebni dio godišnjeg i polugodišnjeg izvještaja o izvršenju proračuna. Nadalje, isti članak propisuje da se godišnji i polugodišnji izvještaji o izvršenju proračuna te godišnji financijski izvještaji objavljuju i na mrežnim stranicama lokalnih jedinica.

Osim toga, **Ministarstvo financija na mrežnim stranicama** detaljnije obrazlaže primjenu načela proračunske transparentnosti te preporučuje lokalnim jedinicama da za poboljšanje komunikacije s građanima prijedloge proračuna i izglasane proračune objavljuju na mrežnim stranicama, a vodiče za građane mogu tiskati i/ili objavljivati na mrežnim stranicama. Kako bi im olakšalo taj posao, **Ministarstvo** je objavilo i **jedinstveni format vodiča za građane** uz proračune lokalnih jedinica. Također im preporučuje da sve materijale vezane uz proračun i njegove izmjene objavljuju u formatu pogodnom za daljnju obradu (Word i Excel).

OSNOVNA PRAVILA ISTRAŽIVANJA

Prema pravilima ovog istraživanja⁵, dokumenti se smatraju objavljenima pod ovim uvjetima:

- *Prijedlog proračuna* – ako je pod tim nazivom objavljen na mrežnoj stranici lokalne jedinice, ukoliko se na toj stranici pojavljuje pod nazivom nacrt prijedloga proračuna, ako je objavljen kao materijal za sjednicu ili ako postoji jasno istaknuti direktni link na mrežne stranice s takvim dokumentom.
- *Izglasani proračun* – ako je objavljen na mrežnoj stranici lokalne jedinice ili ako postoji jasno istaknuti direktni link na mrežne stranice s takvim dokumentom. Ukoliko je objavljen u službenom glasniku, smatra se objavljenim samo ako na mrežnoj stranici lokalne jedinice postoji jasno istaknuti direktni link (npr. proračun 2018.) baš na taj dokument, odnosno na službeni glasnik u kojem se taj dokument nalazi.⁶ Ukoliko nije tako, ne drži se objavljenim na mrežnoj stranici lokalne jedinice. Takva je odluka donesena zbog često problematične pretraživosti službenog glasnika.
- *Polugodišnji i godišnji izvještaj o izvršenju proračuna* – ako su na mrežnoj stranici lokalne jedinice objavljeni pod tim nazivima, pod nazivom prijedlog (nacrt) polugodišnjeg/godišnjeg izvještaja, kao dio materijala za sjednicu ili ako postoji jasno istaknuti direktni link na mrežne stranice s tim dokumentima. Ukoliko su objavljeni u službenom glasniku, smatraju se objavljenima samo ako

⁵ Detaljno su opisana u Ott, Bronić i Petrušić (2015).

⁶ U lokalnim jedinicama u kojima nije izglasan proračun, na isti se način prihvaća odluka o privremenom financiranju, ukoliko sadrži barem poseban dio.

na mrežnoj stranici lokalne jedinice postoji jasno istaknuti direktni link (npr. polugodišnji izvještaj o izvršenju proračuna za 2017.) baš na te dokumente, odnosno na službeni glasnik u kojem su ti dokumenti objavljeni.

- *Proračunski vodič za građane* – ako je na mrežnim stranicama lokalne jedinice objavljen bilo kakav pojednostavnjeni oblik proračunskog dokumenta namijenjen građanima (npr. proračuni u malom, prezentacije, vodiči, skraćeni prikazi) ili jasno istaknuti direktni link na mrežne stranice s takvim dokumentom.

U okviru ovoga projekta uzimaju se u obzir prijedlog proračuna, izglasani proračun (uključujući i odluku o privremenom financiranju), te godišnji i polugodišnji izvještaj o izvršenju proračuna, čak i ako imaju samo posebni dio, bez općega. Lokalne jedinice, međutim, moraju biti svjesne da to nikako nije dobra praksa, jer građani iz takvih dokumenata mogu vidjeti samo rashode i izdatke, ali ne i prihode i primitke, kao ni deficit ili suficit. U slučaju da lokalne jedinice objavljuju samo opći, bez posebnoga dijela proračuna, analizirani dokumenti se ne priznaju jer ne sadrže dovoljno detalja.

Moguće je da su neke lokalne jedinice naknadno objavile određene ili sve proračunske dokumente, no ova analiza uzima u obzir samo dokumente koji su se na službenim mrežnim stranicama lokalnih jedinica nalazili u navedenim razdobljima istraživanja i to na dan pretraživanja njihove mrežne stranice. Naknadno objavljeni dokumenti se smatraju neobjavljenima. Razdoblja promatranja su već ionako vrlo povoljna za lokalne jedinice, jer se mrežne stranice pretražuju s priličnim vremenskim odmakom od zakonski obavezujućeg datuma izrade proračunskih dokumenata.⁷ Ovdje valja napomenuti da je pravovremenost jedna od ključnih značajki proračunske transparentnosti, jer bez pravovremenih informacija građani ne mogu sudjelovati u proračunskim procesima. Naravno, uvijek postoji mogućnost da istraživači nisu pronašli tražene, premda objavljene dokumente, no to samo znači da nisu bili dovoljno dobro istaknuti na mrežnim stranicama lokalnih jedinica, pa bi ih i građani teško našli.

TRANSPARENTNOST PRORAČUNA LOKALNIH JEDINICA

Grafikon 1 i grafikon D1 (v. str. 12) ukazuju na neujednačenu razinu transparentnosti proračuna lokalnih jedinica, posebice na velike razlike između županija i općina.

Najbolje su županije s prosječnom transparentnošću 4,9, što znači da su od mogućih pet u prosjeku objavile 4,9 proračunskih dokumenata. Grafikon D1a pokazuje da su samo tri županije – Koprivničko-križevačka, Virovitičko-podravska i Vukovarsko-srijemska – objavile po četiri, dok su sve ostale objavile svih pet dokumenata.

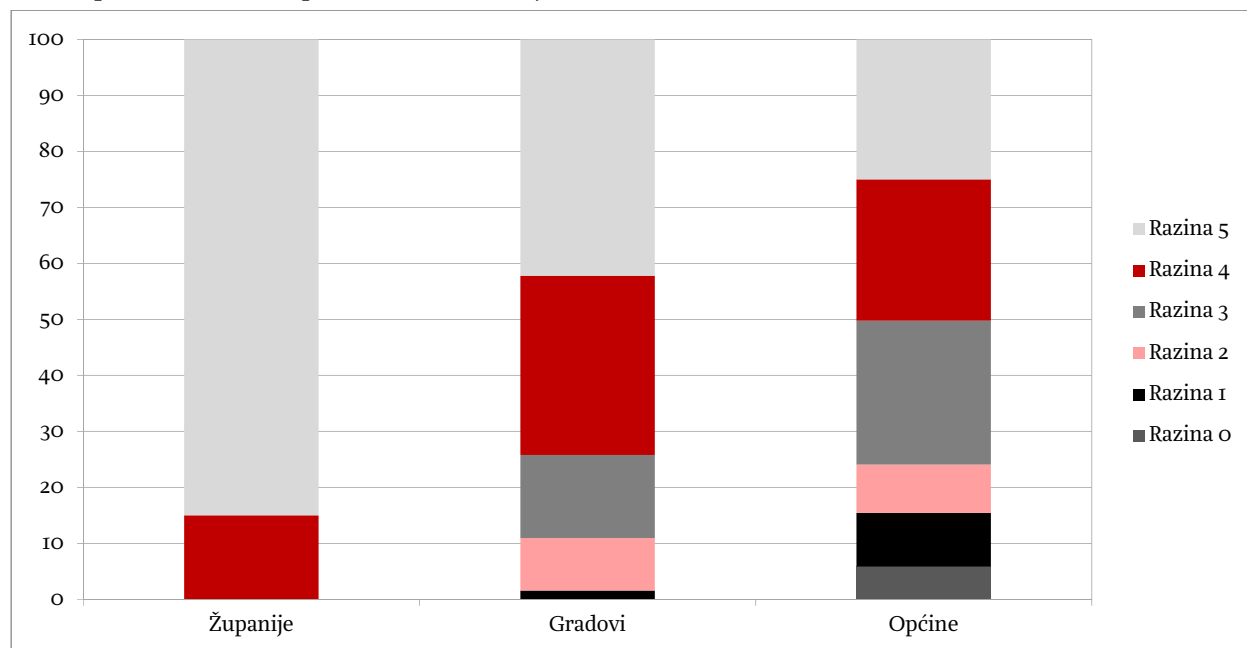
Premda niža od županijske, prosječna transparentnost gradova je također vrlo dobra (4). No, premda su čak 54 grada "odlikaši" (tabela D1), ipak je velika razlika u postotku gradova i županija s objavljenih pet dokumenata (42 naprama 85%). Gradovi su prosječno najtransparentniji u Krapinsko-zagorskoj (5), Istarskoj (4,9) i Karlovačkoj (4,8), a najnetransparentniji u Vukovarsko-srijemskoj (2,8), te Ličko-senjskoj i Osječko-baranjskoj županiji (3,3) (grafikon D1b).

Prosječna transparentnost općina zaostaje i za županijama i za gradovima, no konačno je ipak prešla trojku (3,3). Smanjio se postotak općina koje ne objavljuju ni jedan dokument (s 9 na 6%), a povećao postotak odlikašica (sa 16 na 25%) (tabela D1). Gledano po županijama, općine su najtransparentnije u Koprivničko-križevačkoj i Požeško-slavonskoj (4,4), te Primorsko-goranskoj (4,2), a najnetransparentnije u Splitsko-dalmatinskoj (1,9), Osječko-baranjskoj (2,6) i Varaždinskoj (2,9) (grafikon D1c).

⁷ Primjerice, polugodišnji izvještaj o izvršenju proračuna za 2017. izvršne su vlasti morale poslati predstavničkim do 15. rujna 2017., a istraživači su mrežne stranice lokalnih jedinica počeli pretraživati tek 6. studenoga 2017.

Grafikon 1.

Razina proračunske transparentnosti lokalnih jedinica (u %)

Izvor: autori

Po ukupnoj prosječnoj transparentnosti proračuna svih jedinica na području županije (grafikon D1d)⁸ najtransparentnije su Primorsko-goranska, Koprivničko-križevačka i Karlovačka (4,3), a najnetransparentnije Splitsko-dalmatinska (2,4), Osječko-baranjska (2,7) i Vukovarsko-srijemska (3,1) županija.

Za pojašnjenje razlika među grafikonima D1a-D1d, valja istaknuti kako su i Splitsko-dalmatinska i Osječko-baranjska županija transparentne (obje "odlikašice"), no njihove su općine izrazito netransparentne (prosjeci 1,9 i 2,6), pa je i ukupna prosječna transparentnost tih županija loša (2,4 i 2,7).

DOSTUPNOST PRORAČUNSKIH DOKUMENATA

Grafikon 2 pokazuje da su građanima bili najdostupniji dokumenti županija. Sedamnaest je županija objavilo svih pet dokumenata, a samo su Koprivničko-križevačka, Virovitičko-podravska i Vukovarsko-srijemska propustile objaviti i proračunski vodič za građane.

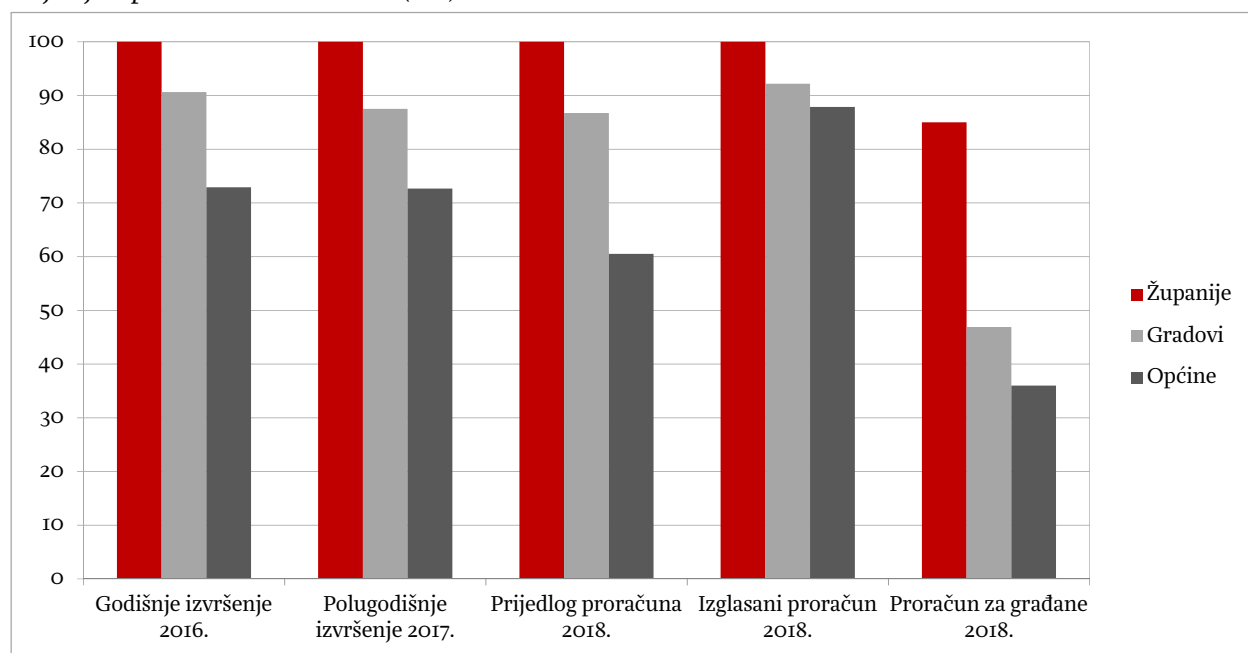
Gradovi zaostaju za županijama, no ipak, više od 90% ih je objavilo izglasani proračun i godišnje izvršenje proračuna, a nešto manje od 90% polugodišnje izvršenje i prijedlog proračuna. Nažalost, vodič za građane je objavilo manje od polovice gradova (47%).

Općine objavljuju prije svega izglasani proračun (88%), te znatno manje godišnje i polugodišnje izvršenje (73%) i prijedlog proračuna (61%). Nažalost, tek 36% općina objavljuje proračunski vodič za građane.

⁸ Riječ je o zbroju razine transparentnosti županije, te svih gradova i svih općina u toj županiji, podijeljenom s ukupnim brojem jedinica u toj županiji, uključujući i županiju.

Grafikon 2.

Objavljeni proračunski dokumenti (u %)

Izvor: autori

Usprkos sve većem broju objavljenih dokumenata, i dalje zabrinjava što općine u znatno manjoj mjeri objavljuju prijedlog proračuna nego izglasani proračun, pa tako prijedlog nije objavilo gotovo 40% općina. Veliki broj općina, ali i gradova, kad ga i objavljuje, prijedlog proračuna ne objavljuje u trenutku kad ga lokalna izvršna vlast šalje predstavničkoj, pa građani nemaju dovoljno vremena sudjelovati u planiranju proračuna za iduću godinu. Osim toga, građani u proračunskom procesu često ne sudjeluju jer ga jednostavno ne razumiju, a tome dodatno doprinosi činjenica, da čak ni sve županije nisu objavile proračunski vodič za građane, nije ga objavilo više od polovice gradova, a ni gotovo dvije trećine općina.

Također se nedovoljno objavljuju i izvještaji koji su neophodni da bi građani mogli kontrolirati prikupljanje i trošenje proračunskih sredstava. Županije valja pohvaliti jer su sve objavile sve izvještaje, no izvještaji o polugodišnjem i/ili godišnjem izvršenju proračuna su građanima nedostupni u oko 15% gradova i gotovo 40% općina.

Budući da su po Zakonu o pravu na pristup informacijama i Zakonu o proračunu (vidi okvir) sve lokalne jedinice obvezne na mrežnim stranicama objavljivati izglasani proračun, godišnje i polugodišnje izvršenje proračuna, a Ministarstvo financija im preporučuje i objavu prijedloga proračuna i vodiča za građane, grafikon 2 ukazuje da se samo sve županije u potpunosti pridržavaju zakona, dok brojni gradovi i općine moraju još puno truda uložiti da bi barem ispunili te zakonske obveze, ako već ne i poslušali preporuke Ministarstva financija.

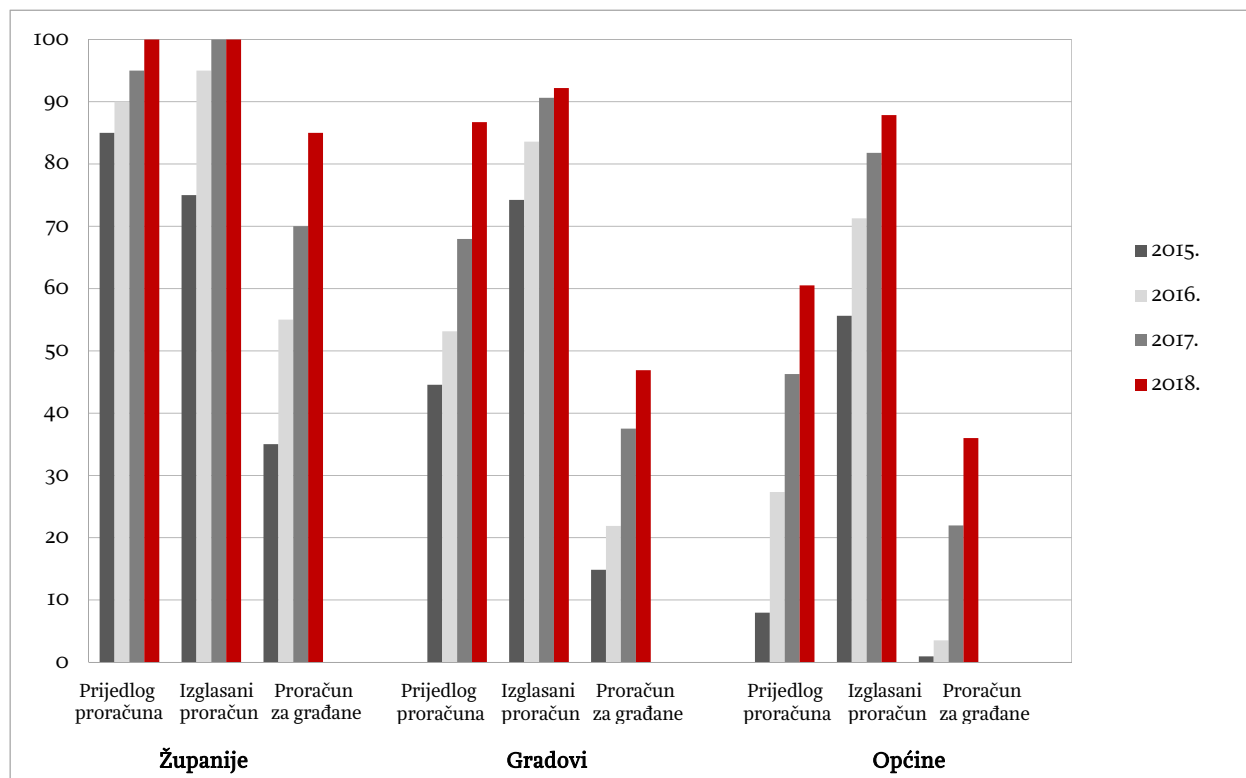
Premda se lokalne jedinice popravljaju i što se tiče sveobuhvatnosti dokumenata koje objavljuju, mnoge, posebice općine, još uvijek ne objavljuju onako opsežne (barem opći i posebni dio proračuna te plan razvojnih programa) dokumente kao što to zahtijeva Zakon o proračunu. Tako je manje od četvrtine općina objavilo opsežne prijedloge proračuna, nešto manje od dvije trećine opsežne izglasane proračune, a tek nešto više od desetine opsežan godišnji i polugodišnji izvještaj. Kod gradova je situacija bolja, ali još uvijek ih otprilike jedna trećina nije objavila opsežan prijedlog, godišnje i polugodišnje izvještaje, a gotovo petina nije objavila opsežan izglasani proračun. Županije su znatno bolje, sve su objavile opsežan prijedlog, sve osim Koprivničko-križevačke su objavile opsežan izglasani proračun, a 16 ih je objavilo opsežan godišnji i polugodišnji izvještaj o izvršenju.

PRORAČUNSKA SE TRANSPARENTNOST IZ GODINE U GODINU POPRAVLJA

Grafikon 3 ukazuje na kontinuirano poboljšanje proračunske transparentnosti u četiri ciklusa istraživanja – sve vrste lokalnih jedinica svake su godine objavljivale sve više proračunskih dokumenata. Napredak od 2015. do 2018. je posebice uočljiv kod proračunskog vodiča za građane, gdje su županije skočile s 35 na 85%, gradovi s 15 na 47%, a općine s manje od jedan na 36%. Za razliku od 2015. kad je jedna jedina općina – Viškovo – objavila proračunski vodič za građane, ove se godine vodičem može pohvaliti čak 154 općina. Općine su u ta četiri ciklusa napravile i najveći iskorak s prijedlogom proračuna od manje od 8% na više od 60% općina s objavljenim prijedlogom.

Grafikon 3.

Objavljeni proračunski dokumenti, 2015.-2018. (u %)

Izvor: autori

Svakako valja pohvaliti lokalne jedinice koje su u svim dosadašnjim ciklusima objavile svih pet traženih dokumenata – Krapinsko-zagorska, Šibensko-kninska, Varaždinska i Zadarska županija, te gradovi Buzet, Koprivnica, Opatija, Osijek, Pazin, Pula, Rijeka, Slavonski Brod, Vodice i Zagreb. No, dakako, valja spomenuti i one lokalne jedinice koje u svim dosadašnjim ciklusima nisu objavile baš ni jedan proračunski dokument, a to su općine: Dicmo, Gorjani, Klenovnik, Lokvičići, Podravska Moslavina, Pojezerje, Prgomet, Proložac, Punitovci, Stankovci, Sućuraj i Zrinski Topolovac. Od njih dvanaest čak ih je pet iz Splitsko-dalmatinske županije.

PRORAČUNSKA TRANSPARENTNOST, BROJ STANOVNIKA I PRORAČUNSKI PRIHODI

Među prvih pedesetak lokalnih jedinica koje su 2016. ostvarile najviše ukupne prihode samo su tri – Vinkovci, Omiš i Solin – objavile manje od četiri dokumenta. Slično je i među prvih pedesetak lokalnih jedinica po broju stanovnika, gdje su samo Vinkovci, Solin, Sinj i Petrinja objavili manje od četiri dokumenta. Međutim, ako se lokalne jedinice poredaju po prihodu ostvarenom po stanovniku 2016., tada su među prvih petnaestak općina samo Baška i Omišalj s objavljenih pet dokumenata. Dapače, Milna s gotovo 11.000 kn po stanovniku nije objavila ni jedan, Bol s preko 11.000 kn i Karlobag s preko 10.000 kn

samo jedan, a Sutivan s oko 15.000 kn, Motovun s oko 14.000 kn, te Kolan i Smokvica s oko 11.000 kn objavili su samo dva proračunska dokumenta. Za razliku od njih, čitav je niz općina – Maruševac, Mače, Čaglin, Vidovec, Vratišinec, Sveti Ivan Žabno – s prihodom po stanovniku 2016. manjim od 1.500 kn, objavio svih pet dokumenata. Zanimljivo je da su sve te siromašne odlikašice iz Kontinentalne, a ni jedna iz Jadranske Hrvatske. Ni jako mali broj stanovnika – ispod jedne tisuće – neke općine ne sprječava da objave svih pet dokumenata, primjerice Ribnik sa 400, Grožnjan sa 685, Dekanovec sa 741, Tkon sa 796 i Kamanje s 828. Ipak, među osamdesetak općina s više od 4.000 stanovnika samo tri – Seget, Podbablje i Preko – nisu objavile ni jedan proračunski dokument.

Svih pet dokumenata objavila je i gotovo polovica gradova s prihodom manjim od 2.500 kn po stanovniku, pa čak i Pregrada i Ivanec s prihodom manjim od 2.000 kn po stanovniku. Ipak, primjetno je da su među tridesetak gradova koji su 2016. imali prihod po stanovniku veći od 5.000 kn samo Obrovac, Biograd na Moru, Nin i Omiš objavili manje od četiri dokumenta. Najmanji gradovi s objavljenih svih pet dokumenata su Vrlika s manje od 2.000, te Klanjec i Cres s manje od 3.000 stanovnika. Među najvećih dvadesetak gradova (svi iznad 25.000 stanovnika) samo su Vinkovci i Solin objavili manje od četiri dokumenta. Najlošiji gradovi, s objavljenim samo jednim dokumentom su Trilj s oko 8.500 i Vrgorac s oko 5.700 stanovnika.

Premda očito postoje izrazito transparentni gradovi i općine s malim brojem stanovnika i s niskim prihodima po stanovniku, ipak se može zaključiti da veće i bogatije lokalne jedinice, posebice kad je riječ o gradovima, češće objavljuju veći broj proračunskih dokumenata.

KVALITETA INFORMIRANJA GRAĐANA O PRORAČUNIMA

Gotovo sve županije imaju kvalitetne i pregledne mrežne stranice, a po lakoći snalaženja ističu se Splitsko-dalmatinska, Istarska i Dubrovačko-neretvanska. Osim Koprivničko-križevačke, Virovitičko-podravске i Vukovarsko-srijemske sve su objavile vodiče za građane. Posebice valja istaknuti **Zadarsku županiju** koja građanima već godinama nudi općeniti vodič kroz proračun, te vrlo pregledne 'proračune u malom' uz svaki proračunski dokument, pa i uz sve izmjene i dopune proračuna, te 'izvješća u malom' uz svaki polugodišnji i godišnji izvještaj o izvršenju proračuna.

Sve je više gradova s odličnim mrežnim stranicama na kojima se građani mogu vrlo lako snaći, primjerice: Bakar, Benkovac, Buje, Duga Resa, Grubišno Polje, Jastrebarsko, Koprivnica, Krapina, Krk, Novalja, Novigrad, Ozalj, Požega, Pula, Rab, Rovinj, Split, Šibenik, Umag, Vodnjan i Zagreb.

Neki su gradovi otišli i korak dalje, pa tako Rijeka građanima nudi **e-konzultacije** da ocijene tekući proračun i ponude i obrazlože svoje prijedloge i projekte za iduću proračunsku godinu, **participativno budžetiranje** da sudjeluju u planiranju i donošenju proračuna kroz male komunalne akcije i program lokalnog partnerstva, te edukativnu proračunsku igru **Proračun(ajme)**. Građanima **Slavonskog Broda** se nudi sudjelovanje u kreiranju gradskog proračuna, tako da navedu projekte i radove koje žele vidjeti u idućoj proračunskoj godini. Osijek na posebnoj mrežnoj stranici **Čist račun** prikazuje kako se puni i prazni osječki proračun. Pazinska uprava putem mrežnih stranica **Pazi(n), proračun** očekuje aktivno uključivanje građana u proces donošenja gradskog proračuna, nudeći im vizualizacije proračuna 2018., sudjelovanje u izradi proračuna 2019., te rasprave na proračunskom forumu. Valja istaknuti i godinama kritiziranu Pleternicu koja se ne samo drastično popravila objavivši svih pet dokumenata, već je ponudila i vrlo preglednu mrežnu stranicu, **javni poziv za sudjelovanje u kreiranju proračuna**, te **e-savjetovanje** o prijedlozima proračunskih dokumenata. Nažalost, postoje i gradovi koji kao da se trude građanima što više otežati pristup proračunskim dokumentima. Tako se, primjerice, u **Belom Manastiru** tek uz mnogo intuicije i popriličnog broja klikova (naslovnica / gradska uprava i organizacija / pravo na pristup informacijama / objavljivanje informacija) jedva nekako stigne do naslova proračuna u koji je nemoguće ući, jer link jednostavno ne radi.

Sve je više i općina s vrlo dobrim i lako pretraživim mrežnim stranicama, primjerice: Bizovac, Cernik, Kamanje, Kneževi Vinogradi, Konavle, Kostrena, Nuštar, Radoboj, Stara Gradiška, Tuhelj. No, daleko je

veći broj onih sa zaista lošim mrežnim stranicama, primjerice: Cista Provo, Čeminac, Dicmo, Donji Lapac, Ervenik, Gorjani, Gornji Mihaljevec, Klenovnik, Lokvičići, Lovreć, Milna, Nova Rača, Novigrad, Podbablje, Podravska Moslavina, Pojezerje, Poveljana, Preko, Prgomet, Proložac, Seget, Stankovci, Sućuraj, Šestanovac, Vinodolska općina, Zadvarje, Zmijavci, Zrinski Topolovac, Župa dubrovačka.

I konačno, u Hrvatskoj više nema ni jedne općine bez službene mrežne stranice. Od sada i **Zažablje** ima vrlo lijepu stranicu i na njoj tri proračunska dokumenta. Valja se nadati da će nastaviti s održavanjem stranice, da će u idućem ciklusu objaviti i svih pet proračunskih dokumenta, te da će možda svojim primjerom potaknuti i ne tako joj daleke općine – Cista Provo, Lokvičići, Lovreć, Pojezerje, Podbablje, Proložac, Runovići, Sućuraj, Šestanovac, Zadvarje i Zmijavci – s kojima je godinama bilo na dnu ljestvice transparentnosti.

Kvaliteti informiranja svakako doprinose i razne zajedničke platforme, aplikacije, vizualizacije i sl. Tako je cilj projekta **Otvoreni proračun** Hrvatske zajednice županija otvaranje i vizualizacija županijskih proračuna, kao i usporedba proračunskih i gospodarskih pokazatelja uz pomoć koje će se potaknuti konkurentnost, produktivnost i efikasnost županijskih uprava. **Vizualizacija proračuna** Udruge gradova sadrži jednostavne interaktivne vizualizacije proračuna svih gradova, općina i županija kako bi se moglo vidjeti na što se trošio novac poreznih obveznika u razdoblju od 2010. do 2015. Neki gradovi i općine koriste aplikaciju **Proračuni općina i gradova** koja pojašnjava proračune, ali i omogućuje sudjelovanje građana u njihovu donošenju.

Premda se u okvirima pravila ovog istraživanja prosječna proračunska transparentnost lokalnih jedinica iz godine u godinu popravlja, pa je sve veći broj onih koje objavljuju čak i sve tražene dokumente, ipak valja imati na umu da se ovim istraživanjem ipak traži minimum minimuma transparentnosti. Dovoljno je objaviti pet dokumenata i lokalna se jedinica proglašava proračunski transparentnom. Pravila su posebno dobrohotna kad je riječ o vodiču za građane, jer se priznaje bilo kakav pojednostavnjeni oblik proračunskog dokumenta namijenjen građanima. Stoga bi lokalne jedinice morale biti svjesne da je sama objava tih pet dokumenata tek početak puta ka pravoj proračunskoj transparentnosti koja će omogućiti i participaciju građana u proračunskom procesu. Valja napomenuti da je čak i među lokalnim jedinicama koje objavljuju svih pet dokumenata još uvijek vrlo mali broj onih koje dokumente objavljuju i u strojno čitljivom formatu ili se uistinu potrudu da vodič za građane stvarno služi svojoj svrsi. Drastičan je pak primjer općine Bebrina u kojoj su u potpunosti prepisali prošlogodišnji vodič za građane Brodskog Stupnika, pa se kroz čitav tekst vodiča Bebrine čak provlači naziv Brodski Stupnik! U brojnim su lokalnim jedinicama česti nevažeći linkovi, nekvalitetne ili nepostojeće stranice, meniji koji se ne otvaraju, sporo učitavanje stranica, loše skenirani dokumenti koje je nemoguće čitati ili pretraživati, dokumenti bez datuma (pa je, primjerice, nejasno je li riječ o prijedlogu ili o izglasanom proračunu), nepostojanost sadržaja mrežnih stranica (nekih dokumenata koji su pronađeni u istraživanju već u trenutku pisanja ovog teksta nema na mrežnim stranicama).

ZAKLJUČCI

Prosječna proračunska transparentnost lokalnih jedinica mjerena brojem proračunskih dokumenata – godišnje izvršenje 2016., polugodišnje izvršenje 2017., prijedlog i izglasani proračun te proračunski vodič za građane 2018. – objavljenih na službenim mrežnim stranicama od studenog 2017. do ožujka 2018., od mogućih 5 iznosila je 3,52. Vidno je poboljšanje u odnosu na prethodna tri ciklusa, kada je iznosila 1,8; 2,4 i 3,1.

Sve su vrste lokalnih jedinica objavile više svih vrsta dokumenata, a neke su se i osobito popravile. Općine Dugopolje, Posedarje, Rugvica i Svetvinčenat su s nule skočile na peticu, a općina Vela Luka, te gradovi Pleternica i Vodnjan s jedinice na peticu. Četiri dokumenta više nego u prošlom ciklusu objavili su još Dugi Rat, Dvor, Kraljevec na Sutli, Lovinac i Šolta. Valja istaknuti i da je prošlogodišnji najnetransparentniji Gospić u ovom ciklusu objavio tri, Imotski i Valpovo po dva, a Vrgorac ipak bar jedan proračunski dokument, pa tako po prvi put nema ni jednog grada bez objavljenog bar jednog dokumenta. Usprkos tim poboljšanjima,

transparentnost je i dalje vrlo neujednačena i još uvijek čak 25 općina nije objavilo ni jedan proračunski dokument, uključujući i Milnu, jednu od općina s najvišim prihodima po stanovniku (tabela D1).

Po prosjeku svih lokalnih jedinica na svom području najtransparentnije su Primorsko-goranska, Koprivničko-križevačka i Karlovačka, a najmanje su transparentne Splitsko-dalmatinska i Osječko-baranjska županija (grafikon D1d). Po vrstama lokalnih jedinica može se zaključiti:

- Županije su odlične (prosjek 4,9); čak ih je 17 objavilo svih pet dokumenata, a samo su Koprivničko-križevačka, Virovitičko-podravska i Vukovarsko-srijemska propustile objaviti po jedan dokument (grafikon D1a).
- Gradovi su vrlo dobri (prosjek 4); u prosjeku su najtransparentniji u Krapinsko-zagorskoj, Istarskoj i Karlovačkoj, dok su najnetransparentniji u Vukovarsko-srijemskoj, Ličko-senjskoj i Osječko-baranjskoj županiji (grafikon D1b).
- Općine s prosjekom 3,3 i dalje zaostaju i za županijama i za gradovima, no među njima postoje i vrlo velike razlike. Tako su najtransparentnije (s prosjekom iznad 4) u Koprivničko-križevačkoj, Požeško-slavonskoj, Primorsko-goranskoj i Karlovačkoj, a najnetransparentnije u Splitsko-dalmatinskoj (prosjek manji od 2) te Osječko-baranjskoj, Varaždinskoj i Dubrovačko-neretvanskoj (prosjek ispod 3) (grafikon D1c).

Premda su se prosječno sve vrste lokalnih jedinica popravile i objavljuju sve više svih vrsta dokumenata, samo se sve županije u potpunosti pridržavaju zakona, odnosno objavljuju izglasani proračun, te godišnje i polugodišnje izvješće. Za razliku od njih, dosta je gradova i još uvijek mnogo općina koje će morati uložiti još puno truda da bi barem zadovoljili zakonske obveze, a pogotovo da bi poslušali i preporuke Ministarstva financija, odnosno objavili i prijedlog proračuna i vodič za građane.

Kao i prethodnih godina, valja istaknuti najtransparentnije lokalne jedinice s malim brojem stanovnika (Ribnik, Grožnjan, Dekanovec, Tkon i Kamanje) i s niskim prihodima po stanovniku (Maruševac, Mače, Čaglin, Vidovec, Vratišinec i Sveti Ivan Žabno).

Dakako, iznova valja naglasiti da gotovo sve županije, brojni gradovi, a i sve više općina, imaju odlične, dobro organizirane i lako pretražive mrežne stranice, te da po prvi put nema ni jedne općine bez mrežne stranice. Međutim, još uvijek je prevelik broj gradova i posebice općina s nedopustivo lošim, teško pretraživim, nepreglednim ili gotovo praznim mrežnim stranicama.

Više detalja o proračunskoj transparentnosti svih županija, gradova i općina dostupno je na [interaktivnoj karti](#) i u [Excel tabeli](#).

PREPORUKE

Institut za javne financije iz godine u godinu ponavlja brojne preporuke za poboljšanje lokalne proračunske transparentnosti⁹ i premda većina njih nikada nije usvojena, proračunska transparentnost hrvatskih lokalnih jedinica se u okvirima ovoga istraživanja iz godine u godinu poboljšava, odnosno, lokalne jedinice objavljuju sve više i više proračunskih dokumenata.

Sama objava čak i svih pet traženih dokumenata naravno ne znači apsolutnu transparentnost, ali se može smatrati bar prvim koracima ka višim razinama proračunske transparentnosti koja će građanima omogućiti participaciju u proračunskom procesu. S tim se ciljem nudi tek nekoliko ključnih preporuka.

Lokalnim jedinicama:

⁹ Za brojne preporuke vidi Ott, Bronić i Petrušić (2013; 2014; 2015), te Ott, Bronić, Petrušić i Stanić (2016; 2017).

- Ukoliko još uvijek ne objavljuju proračunske dokumente, moraju ih početi objavljivati i to barem one zakonski propisane, a po mogućnosti i one koje im Ministarstvo financija preporučuje.
- Ukoliko objavljuju tek neke od dokumenata, moraju shvatiti i značaj dokumenata koje najčešće ne objavljuju – prijedlog proračuna, godišnji izvještaj o izvršenju i proračunski vodič – za razumijevanje proračunskog ciklusa i sudjelovanje građana u proračunskom procesu.
- Ukoliko još uvijek ne objavljuju pravovremeno, moraju shvatiti da je sve proračunske dokumente neophodno objavljivati u trenutku kada ih izvršna vlast šalje predstavničkoj (osim izglasanog proračuna koji se objavljuje tek nakon što ga predstavnička vlast izglasa) kako bi se i javnost mogla informirati o njihovom sadržaju i utjecati na njihovo donošenje.
- Ukoliko još nisu poslušale preporuku Ministarstva financija, a rijetke jesu, trebaju sve proračunske dokumente početi objavljivati i u strojno čitljivim formatima.

Županijama:

- Budući da su u okvirima ovoga istraživanja već dosegle visoke razine transparentnosti, županije bi trebale poticati i pomagati lokalnim jedinicama na svom području, osobito manjim i siromašnijim, da i one postanu transparentnije.

Vladi:

- Kako bi zadovoljila preporuke Europske komisije u okviru Europskog semestra¹⁰, Vlada mora „osnažiti proračunski okvir” i „donijeti nove zakone o proračunu i o fiskalnoj odgovornosti”, pa bi tom prigodom mogla kvalitetno razraditi pitanja proračunske transparentnosti i participacije građana u lokalnim proračunima (ali i u državnom proračunu!).
- Budući da već postoji zakonska obveza objave određenih proračunskih dokumenata na službenim mrežnim stranicama lokalnih jedinica i da su propisane kazne i za lokalne jedinice i za osobe odgovorne za njihovo neobjavlivanje, mora se početi kontrolirati provedba zakonskih obveza i kažnjavati njihovo neispunjavanje.
- U skladu s preporukama Europske komisije, Vlada mora početi rješavati problem „rascjepkanosti i funkcionalne raspodjele nadležnosti lokalnih jedinica”, pa je i to prigoda da se utvrdi ima li dovoljnog opravdanja postojanje lokalnih jedinica koje već godinama nisu kadre osigurati ni zakonom propisanu razinu proračunske transparentnosti, a ne bi bile kadre ni plaćati predviđene kazne za neispunjavanje tih zakonskih obveza.

Javnosti, odnosno građanima, medijima, civilnim udrugama, poduzetnicima, političkim strankama, nezavisnim političarima itd.:

- Budući da brojne lokalne jedinice već nude mnoštvo informacija, javnost mora pokazati interes, proračunski se obrazovati i participirati. Proračuni jesu složeni, ali uz pomoć već sada dostupnih brojnih proračunskih vodiča, aplikacija i vizualizacija, u nizu je lokalnih jedinica već moguće utjecati na odluke i pozivati vlasti na odgovorno ponašanje. Isto tako, u lokalnim jedinicama koje još uvijek ništa ne nude ili ne nude dovoljno, javnost mora ukazivati na primjere transparentnijih lokalnih jedinica i zahtijevati više razine transparentnosti. Uostalom, javnost može i od Vlade zahtijevati da ispuni preporuke Europske komisije i zabavi se problemom „rascjepkanosti i funkcionalne raspodjele nadležnosti lokalnih jedinica”.

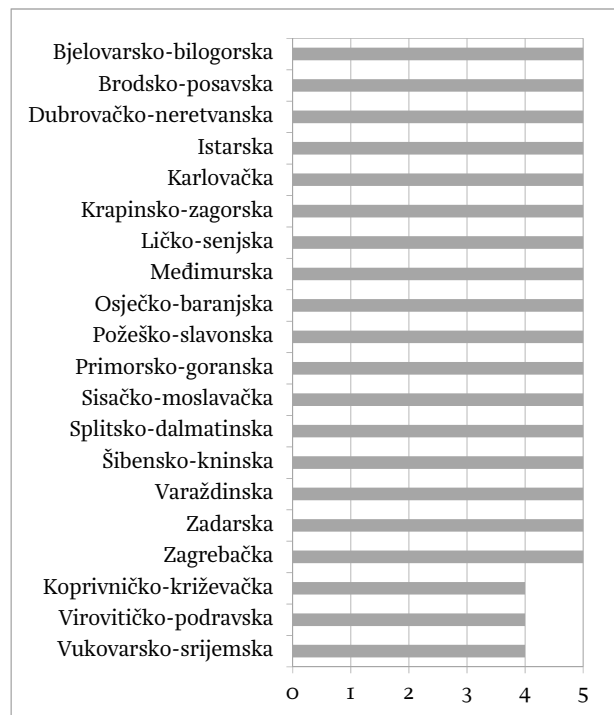
¹⁰ Ott (2018).

DODATAK

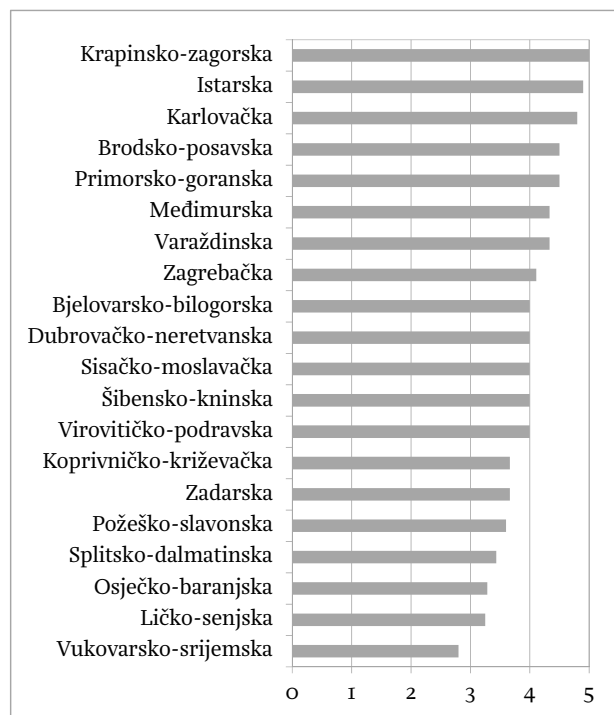
Grafikon D1

Transparentnost proračuna lokalnih jedinica (po broju objavljenih dokumenata)

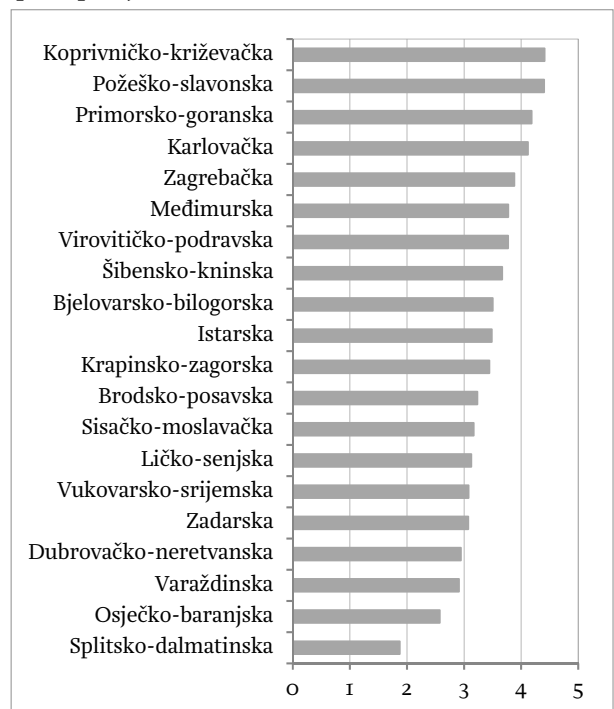
D1a Transparentnost županija

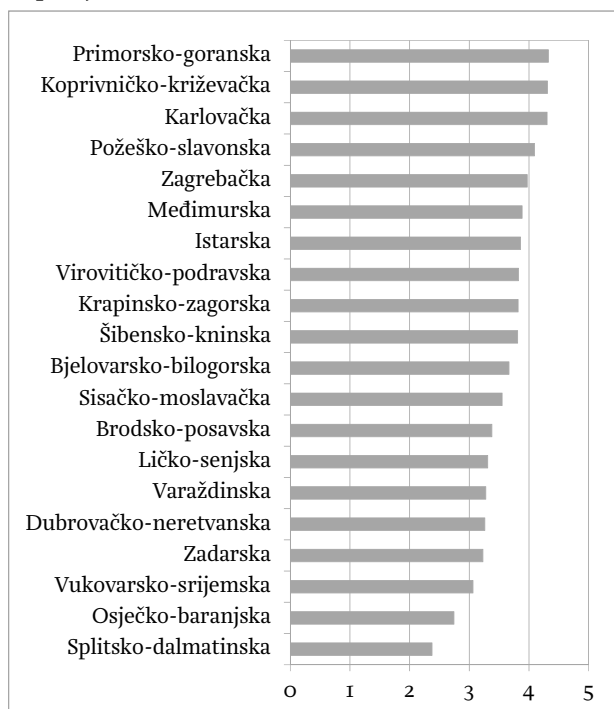
D1b Prosječna transparentnost gradova (po županijama)

D1c Prosječna transparentnost općina (po županijama)

D1d Ukupna prosječna transparentnost županija*

*Zbroj razine transparentnosti županije, te svih gradova i svih općina u toj županiji, podijeljen s ukupnim brojem jedinica u toj županiji, uključujući i županiju.

Izvor: autori

Tabela D1

Razina transparentnosti proračuna županija, gradova i općina (po broju objavljenih dokumenata)

Razina transparentnosti	Lokalne jedinice	
5	Županije	Bjelovarsko-bilogorska, Brodsko-posavska, Dubrovačko-neretvanska, Istarska, Karlovačka, Krapinsko-zagorska, Ličko-senjska, Međimurska, Osječko-baranjska, Požeško-slavonska, Primorsko-goranska, Sisačko-moslavačka, Splitsko-dalmatinska, Šibensko-kninska, Varaždinska, Zadarska, Zagrebačka
	Gradovi	Bakar, Benkovac, Buje, Buzet, Cres, Čakovec, Delnice, Donja Stubica, Dubrovnik, Duga Resa, Grubišno Polje, Ivanec, Jastrebarsko, Karlovac, Kastav, Kaštela, Klanjec, Koprivnica, Krapina, Krk, Labin, Ludbreg, Makarska, Novalja, Novigrad, Novska, Ogulin, Opatija, Orahovica, Oroslavje, Osijek, Ozalj, Pazin, Pleternica, Požega, Pregrada, Prelog, Pula, Rab, Rijeka, Rovinj, Sisak, Slavonski Brod, Split, Umag, Varaždinske Toplice, Vodice, Vodnjan, Vrbovsko, Vrljika, Zabok, Zadar, Zagreb, Zlatar
	Općine	Andrijaševci, Babina Greda, Barban, Barilović, Baška, Bedekovčina, Belica, Bistra, Brtonigla, Bukovlje, Cerna, Cernik, Crnac, Čačinci, Čaglin, Čavle, Dekanovec, Drnje, Dubravica, Dugopolje, Đelekovec, Đulovac, Ferdinandovac, Gola, Gornja Rijeka, Gornja Vrba, Gračac, Gračišće, Grožnjan, Hercegovac, Hlebina, Jarmina, Jelenje, Josipdol, Kalinovac, Kamanje, Kistanje, Kloštar Ivanić, Kneževi Vinogradi, Konavle, Kostrena, Koška, Kravarsko, Križ, Lasinja, Lovas, Lovran, Lukač, Mače, Mala Subotica, Malinska-Dubašnica, Marija Gorica, Maruševac, Matulji, Mikleuš, Nedelišće, Netretić, Nijemci, Omišalj, Perušić, Peteranec, Pisarovina, Pitomača, Podgora, Podravske Sesvete, Posedarje, Primošten, Promina, Ribnik, Rogoznica, Rovišće, Rugvica, Ružić, Selca, Selnica, Sibinj, Sokolovac, Stara Gradiška, Stari Jankovci, Starigrad, Strahoninec, Stubičke Toplice, Sukošan, Sveta Marija, Sveti Ilija, Sveti Ivan Žabno, Svetvinčenat, Šodolovci, Štrigova, Tkon, Tompojevci, Tounj, Tribunj, Trnovec Bartolovečki, Tučepi, Udbina, Vela Luka, Velika, Velika Pisanica, Veliko Trojstvo, Vidovec, Viškovo, Vladislavci, Vojnić, Vratišinec, Vrpolje, Vuka
4	Županije	Koprivničko-križevačka, Virovitičko-podravska, Vukovarsko-srijemska
	Gradovi	Bjelovar, Crikvenica, Daruvar, Drniš, Dugo Selo, Đakovo, Garešnica, Glina, Hrvatska Kostajnica, Hvar, Ivanić-Grad, Knin, Korčula, Kraljevica, Križevci, Kutina, Lepoglava, Mali Lošinj, Našice, Nova Gradiška, Novi Vinodolski, Opuzen, Pag, Ploče, Popovača, Poreč, Samobor, Slunj, Stari Grad, Supetar, Sveta Nedelja, Sveti Ivan Zelina, Šibenik, Trogir, Varaždin, Velika Gorica, Virovitica, Vis, Vrbovec, Vukovar, Zaprešić
	Općine	Antunovac, Bale, Bebrina, Bednja, Berek, Beretinec, Bibinje, Brdovec, Brestovac, Brod Moravice, Brodski Stupnik, Cerovlje, Desinić, Dobrinj, Draganić, Dubrava, Dugi Rat, Dvor, Đurmanec, Farkaševac, Fažana, Funtana, Fužine, Generalski Stol, Goričan, Gornja Stubica, Jakovlje, Jakšić, Jasenice, Jasenovac, Kali, Kalnik, Kanfanar, Kaptol, Klana, Klinča Sela, Konjščina, Koprivnički Bregi, Koprivnički Ivanec, Kraljevec na Sutli, Krapinske Toplice, Kršan, Lanišće, Lečevica, Legrad, Lipovljani, Lišane Ostrovičke, Ližnjan, Lohor, Lopar, Lovinac, Luka, Mali Bukovec, Marčana, Marija Bistrica, Molve, Mošćenička Draga, Muć, Murter, Novigrad Podravski, Okrug, Oprisavci, Orebić, Orehovica, Oriovac, Petlovac, Petrijevci, Pićan, Pirovac, Podturen, Pokupsko, Polača, Preseka, Pribislavec, Primorski Dolac, Privlaka (Zadarska ž.), Punat, Radoboj, Rakovec, Rasinja, Raša, Saborsko, Sirač, Skrad, Stupnik, Suhopolje, Sunja, Sveta Nedelja, Sveti Križ Začretje, Sveti Petar Orehovec, Šenkovec, Šolta, Špišić Bukovica, Štitar, Tar-Vabriga, Tisno, Topusko, Tovarnik, Trpanj, Velika Ludina, Velika Trnovitica, Veliko Trgovišće, Virje, Vižinada, Vrbnik, Zlatar Bistrica, Žakanje, Žminj
3	Gradovi	Belišće, Biograd na Moru, Čazma, Donji Miholjac, Gospić, Ilok, Komiza, Lipik, Metković, Mursko Središće, Nin, Novi Marof, Omiš, Otočac, Pakrac, Skradin, Slatina, Solin, Županja
	Općine	Bilje, Biskupija, Bizovac, Blato, Borovo, Bosiljevo, Brckovljani, Brela, Brinje, Budinščina, Cestica, Civiljane, Čadavica, Čepin, Dežanovac, Donja Dubrava, Donji Andrijevci, Donji Kraljevec, Donji Kukuruzari, Dragalić, Draž, Drenovci, Dubrovačko primorje, Erdut, Ernestinovo, Feričanci, Galovac, Garčin, Gornji Bogičevci, Gornji Knežinec, Gradec, Gradina, Gundinci, Gvozd, Hrašćina, Hrvatska Dubica, Hum na Sutli, Ivankovo, Ivanska, Jagodnjak, Janjina, Jelsa, Jesenje, Kapela, Karojba, Klakar, Kloštar Podravski, Končanica, Kotoriba, Krašić, Krnjak, Kukuljica, Kula Norinska, Lastovo, Lokve, Lumbarda, Lupoglav, Ljubušica, Magadenovac, Martijanec, Medulin, Mrkopalj, Nova Bukovica, Nova Kapela, Novigrad, Novo Virje, Orle, Pakoštane, Petrovsko, Plaški, Plitvička Jezera, Podgorač, Poličnik, Popovac, Pučišća, Pušća, Rakovica, Ravna Gora, Ražanac, Sali, Satnica Đakovačka, Semeljci, Severin, Sikirevci, Sračinec, Stari Mikanovci, Staro Petrovo Selo, Ston, Sveti Đurđ, Sveti Filip i Jakov, Sveti Juraj na Bregu, Sveti Lovreč, Sveti Martin na Muri, Šandrovac, Štefanje, Tuhelj, Unešić, Velika Kapanica, Veliki Bukovec, Veliki Grđevac, Vir, Voćin, Vođinci, Vrbanja, Vrhovine, Vrsar, Zažablje, Zdenci, Zemunik Donji, Župa dubrovačka
	Gradovi	Beli Manastir, Čabar, Đurđevac, Imotski, Kutjevo, Obrovac, Otok (Vinkovci), Petrinja, Senj, Sinj, Valpovo, Vinkovci
2	Općine	Bilice, Bogdanovci, Breznički Hum, Cetingrad, Domašinec, Đurđenovac, Gradac, Jalžabet, Kijevo, Kolan, Lekenik, Levanjska Varoš, Marijanci, Markušica, Martinska Ves, Mihovljan, Mljet, Motovun, Nova Rača, Nuštar, Oprtalj, Podcrkavlje, Podstrana, Postira, Sopa, Slavonski Šamac, Smokvica, Strizivojna, Sutivan, Škabrnja, Trpinja, Viljevo, Vinica, Vinodolska općina, Visoko, Vrsi, Zagvozd, Žumberak
	Gradovi	Trilj, Vrgorac
1	Općine	Baška Voda, Bol, Bošnjaci, Breznica, Cista Provo, Darda, Davor, Donja Motičina, Donja Voća, Donji Lapac, Donji Vidovec, Gradište, Gunja, Hrvace, Karlobag, Kaštelir - Labinci, Klis, Kumrovec, Majur, Marina, Negoslavci, Nerežišća, Novi Golubovec, Okučani, Otok, Pašman, Petrijanec, Privlaka (Vukovarsko-srijemska ž.), Rešetari, Runovići, Slivno, Sopje, Sveti Petar u Šumi, Šestanovac, Tinjan, Tordinci, Trnava, Viškovci, Višnjan, Vrbje, Zagorska Sela
	Općine	Bedenica, Čeminac, Dicmo, Drenje, Ervenik, Gorjani, Gornji Mihaljevec, Klenovnik, Lokvičići, Lovreč, Milna, Podbablje, Podravska Moslavina, Pojezerje, Poveljana, Preko, Prgomet, Proložac, Punitovci, Seget, Stankovci, Sućuraj, Zadvarje, Zmijavci, Zrinski Topolovac
0	Općine	